תורה אור

בעינא פרסות וליכא אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר? הא תנא דבי ר' ישמעאל כרבי שמעון בן יוחי °פרסה בבהמה תאכלו, רב שימי בר אשי אמר לעולם כדקאמרת מעיקרא, ודקא קשיא לך אין ממירין הא מני רבי שמעון היא דמקיש תמורה למעשר מה מעשר אינו נוהג באברים ועוברים אף תמורה אינה נוהגת באברים ועוברים ומנא תימרא? *דתנן אמר רבי יוסי והלא במוקדשים האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף א] כשיאמר רגל של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה למאן קא מהדר ליה אילימא לרבי מאיר ורבי יהודה מי אית להו האי סברא *והתניא יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה? תלמוד לומר °כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש ממנו קדש ולא כולו קדש, יכול תצא לחולין? תלמוד לומר יהיה בהוייתה תהא הא כיצד? תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אבר שבה דברי רבי מאיר ורבי יהודה, רבי יוסי ורבי שמעון אומרים מנין לאומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה תלמוד לומר יהיה לרבות את כולה למאן אי לרבי מאיר ורבי יהודה מי אית להו האי סברא אלא לאו לרבי שמעון, לא, רבי יוסי א] °טעמא דנפשיה קאמר : **מתני'** המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים, יצא רובו הרי זה יקבר ונפטרת מן הבכורה : **גמ'** איתמר יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שליש אחר: רב הונא אמר קדוש רבה אמר אינו קדוש רב הונא אמר קדוש קסבר למפרע קדוש וכיון דנפק ליה רוביה איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא הוה קדוש ומאי דזבין לא כלום זבין רבה אמר אינו קדוש קסבר מכאן ולהבא קדוש ומאי דזבין שפיר זבין, ואזדו לטעמייהו דאיתמר יצא שליש דרך דופן ושני שלישי דרך רחם רב הונא אמר אינו קדוש רבה אמר קדוש רב הונא אמר אינו קדוש - רב הונא לטעמיה דאמר למפרע קדוש ורובא קמא ליתיה ברחם רבה אמר קדוש - רבה לטעמיה דאמר מכאן ולהבא קדוש ורובא דרך רחם נפיק, וצריכא: דאי אשמעינן בהא, בהא קאמר רב הונא משום דלקולא אבל בהך דלחומרא אימא מודי ליה לרבה

ואי

ויקרא כז

בעינא פרסות בבהמה · דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הגמלאת בבהמה תאכלו : קלוט במעי פרה ליתסר · ולכן אמרינן לעיל (דף סח:) דשרי אפי' לר"ש : תנא דבי ר' ישמעאל כר"ש · מלוא משנת מדרשו של ר' ישמעאל כתלמידיו של ר"ש בן יוחי : פרסה בבהמה תאכלו · קרא כתיב פרסה וכתיב פרסות איזה שהמגלא או פרסה בבהמה או פרסות אבל יונה אינה לא פרסה ולא פרסות: כדאמרן מעיקרא · דעובר איקרי בהמה : ר"ש היא · טעמא לאו משום דעובר לאו בהמה אלא משום דמקיש תמורה למעשר במסכת תמורה בפ"ק דתנן אמר ר"ש והלא מעשר בכלל כל הקדשים היה ולמה יצא דכתיב כל מעשר בקר וצאן וגו' לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ולמה יצא להקיש מה מעשר קרבן יחיד יצא קרבן צבור ומה מעשר קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הלכך דוק מינה נמי מה מעשר אינו בעוברין ואברין דבעינן יעבור תחת השבט (ויקרא כז) *: אף תמורה · אבל למאן דלא מקיש ממירין דעובר איקרי בהמה: ומנא תימרא · דהא אין ממירין ר"ש היא: דתנן · בסיפא דידה דפליג ר' יוסי עלה ואמר ממירין ומפרש טעמא והלא במוקדשין בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה כו' שמע מינה מדקאמר והלא במוקדשין דלרבי שמעון מהדר: והלא במוקדשין אתה מודה דהאומר רגלה של זו כו' כדלקמן ובזו אתה חלוק עלי דאי ס"ד ת"ק אין ממירים ר"מ היא כשאר סתם משנה : מי אית להו האי סברא · במוקדשין דכולה עולה דנימא להו רבי יוסי והלא במוקדשין אתם מודים לי והתניא כו': יכול תהא יוצאה לחולין · בפדיון שיפדה אותו אבר : תמכר · בהמה זו לצרכי עולות ודמיה חולין : חוץ מדמי אותו אבר · וממנו לאיטול הדמים לפי שאינו שלו ובתמורה פריך והא קמייתי אותו שקנאה עולה מחוסרת אבר והוא היה מחוייב עולה : יהיה לרבות את כולה · דה"ל למיכתב כל אשר יתן ממנו לה' קדש ומדכתיב יהיה ריבויא הוא דאפי' לא נתן לה' אלא ממנו דהיינו מקצתה יהיה קדש כולה : אלא לאו · ת"ק ר"ש היא וכיון דשמעת ליה בעלמא דמקיש תמורה למעשר טעמא בהא נמי משום היקשא הוא: לא ר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר · מהא לא תימא דת"ק ר"ש היא, דלעולם אימא לך דר"מ קיא או ר' יהודה דלא שמעינן להו דמקשו, וטעמייהו בהא משום דאברים ועוברין לאו בהמה מיקרו, ודקשיא לך היכי מצי ר' יוסי למימר לר' מאיר והלא במוקדשים כו' לאו משום דסבירא ליה דנימא והלא במוקדשים אתה מודה לי אלא ה"ק ליה הלא במוקדשין ידע אני דהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה דנפקא ליה מיהיה קדש אף כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ולישתכח דהמיר בהמה כולה וקרינא בהמה בבהמה: **מתני'** המבכרת המקשה לילד · בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון : ומשליך לכלבים · דכל כמה דלא נפק רוביה לא קדיש : יצא רובו · כאחת וחתכו: ה"ז יקבר · דביציאת הרוב חלה קדושה עליו דקרינא ביה אשר יולד: ונפטרה מן הבכורה · שהבא אחריו אינו בכור בין שיצא ראשון אבר אבר ובין שיצא רוב כאחת דהא שני לאו פטר רחם הוא : **גמ'** וחזר ויצא שליש אחר · והרי כאן רוב : רב הונא אמר קדוש · בכור זה וקרב לגבי מזבח וניתן לכהן : אינו קדוש · והרי הוא חולין כדמפרש טעמייהו : למפרע הוא קדוש · אע"ג דבלידה תלא רחמנא וברובא הוא דהויא לידה מיהו כי נפיק רובא מגלי ליה לידה מתחלה ואגלאי מלתא דכי זבין לעובד כוכבים לאו כלום זבין דאין לו חלק בו : מכאן ולהבא · מיציאת רוב ואילך הוא קדוש ובתחילת לידתו חולין הוה ויכול למוכרו כאילו הוא במעי אמו שהרי קדושתו תלוי בלידה וכיון דמכירתו מכירה ה"ל יד עובד כוכבים באמצע ותו לא קדיש בב' שלישי אחרונים : יצא שליש דרך דופן · התחילה ע"י סם וסכין ובגמר לידה נפתח רחם ויצאו שני שלישים : למפרע הוא קדוש · הרוב הראשון קדושתו תלויה שבתחלת לידה הוא צריך ליקדש : מכאן ולהבא · משיולד רובו או בתחילה או בסוף: דאי אשמעינן בהך · קמייתא: בהא קאמר רב הונא · למפרע הוא קדוש: משום דלקולא · כלומר דאי אמר מכאן ולהבא קולא הוא דמפקעינן לבכור מקדושתו:

ואי

תמכר לצרכי עולות · לא דמי לבהמה של ב' שותפים והקדיש חליה וחזר ולקחה והקדיש חליה דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ז׳) דקדושה ואינה קריבה דחשיבה דחויה מעיקרא דהתם לא הוה בידו להקדישה כולה מתחלה אבל הכא כשהקדיש רגלה היה יכול להקדישה כולה : **יצא** רובו הרי זה יקבר · אע"ג דתנן בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לב:) דב"ה מתירין למנות עובד כוכבים על הבכור הכא מודו דאסור למכור לעובד כוכבים דהא מוקמינן לה התם כר"ע ושמעינן ליה לר"ע בפרק טבול יום (זבחים דף קג:) דאמר מדבריו למדנו שהשוחט את הבכור ונמצא טרפה שיאותו הכהנים בעורו משמע דבשר אסור בהנאה והיינו טעמא דהיכא דשרי לישראל הוא דאיתקש לצבי ואיל ושרי אפי' לעובדי כוכבים* : **רב** הונא אמר קדוש קסבר למפרע הוא קדוש · הא דאמר רב יהודה בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לה.) דמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם ומפרש גדיא באוניה אימרא בשיפותיה אבל אימרא באוניה לא דחיישינן כי חזי ליה לאוניה שמא יצא רוב הראש וחזר אבל בגדי אין לחוש דמתוך דאזניו גדולות דרכו לצאת במיעוט הראש והיינו דלא כרב הונא דלדידיה כיון דלמפרע קדוש אפי' לא יצא רוב הראש אסור להטיל בו מום דכשיצא אח"כ הרוב איגלאי מילתא למפרע דקדוש הוא כדאמרי' הכא גבי מכירה ומיהו איכא לאוקמי האי דרב יהודה אליבא דרב הונא ומכי חזי לאוזן דגדיא בפנים שרי להטיל בו מום דאכתי לא יצא כלל אבל אימרא איכא למיחש מכי חזי לאוניה בפנים שכבר יצא רוב הראש וחזר וסוגיא דריש כילד מערימין (תמורה דף כה:) דמוקי דרב יהודה בזמן הזה דלא חזי להקרבה ופריך מאי למימרא ומשני מהו דתימא נגזור אטו דלמא נפיק רוב הראש היא סוגיא דלא כרב הונא דלרב הונא במיעוט ראשו נמי איכא איסור וכן הא דא"ל *רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה עולה הוא או בכור הוי ההיא נמי דלא כרב הונא דמשמע דפשיטא ליה דקודם יציאת רובו יכול להפקיע ממנו קדושת בכור אם לא נחלק בין מכירה לעובד כוכבים להכא :

מאי

טו א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ב:

טז ב מיי' פט"ו מהלכות מעשה הקרבנות הל"ב:

יז ג מיי' פ"ד מהלכות בכורות הל' יד טוש"ע י"ד סי' שיט סעיף ה:

יח ד מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ג:

יט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

*ועי' תוס' בכורות לב: ד"ה פסק מתני'

תמורה יא: ערכין ה:

[שם כה:]

תמורה י: לקמן קלז: קדושין דף ז׳

[ובפל הממאר ז"ל כתב לי לא כלאו זה בקבלת תמורה למעשר אלא בקבלת כל הקדשים למעשר ובקבלת תמורה למעשר לר' שמעון נפקא מדקדק ר"ש אומר אינן ממירין אלא אחד מאחד שנאמר מה הוא יחיד אף תמורתו יחידה כדרכה דאמר שנים בעשירי ועשירי וקרינן עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה והנח בבריותא גבי מעשר אף הוא יחיד אף מיוחדין וכל הקדשים הוקשו למעשר עכ"ל]

◆

שיטה מקובצת

א] טעמא דנפשיה קאמר. נ"ב ע' תוס' תמורה דף י"א :

נושא
קדושת בכור
① רב הונא = למפרע
② רבה = מכאן ולהבא
מבנה
◇ מחלוקת זו שנויה פעמיים וצריכא ...

◆

גליון הש"ס

גמ' פעמים דנפשיה קאמר · וכה"ג סנהדרין דף סד ע"ב ע"ש ברש"י ד"ה והלא כבר :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' דתנן וכו' אף כשאמר רגלה וכו' כצ"ל

◆

רבינו גרשום

קלוט במעי פרה ליתסר. כלומר השתא דאמרת בעינא פרסות וליכא: תנא דבי ר' ישמעאל בי רבי שמעון בן יוחאי פרסה בבהמה כו' כלומר כתיב כל מפרסת פרסה וגו' ולבסוף כתיב תאכלו דאפי' מצא בתוכו שאין לו אלא פרסה תאכלו : לעולם כדאמרינן מעיקרא כלומר בהמה בבהמה תאכלה: מי אית להו האי סברא דהוא אומר רגלה של זו עולה דתהא כולה עולה. הא כיצד תמכר לצורכי עולות לא כולה לצורכי עולות אלא דמי אבר שבה : אלא לאו לר' שמעון כלומר דרבי שמעון סבר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה וסבירא ליה דהאומר תהא רגלה של זו תמורה אין כולה תמורה וא"ל ר' יוסי כמה דסבירא לך לענין עולה למה לא סבירא לך לענין תמורה מכלל דהוא לא סבירא ליה לענין תמורה ופעמא מאי דתמורה אינה נוהגת באברים א) לא ר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר כלומר כשם דסבירא לי דעולה נוהגת באיברים כך תמורה נוהגת באברין והאומר רגלה של זו תהא תמורה תחתיו תהא כולה תמורה תחתיו: המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר כו'

כלומר המבכרת המקשה לילד והוציא עובר את ידו מתחך אותה ישראל ומשליך לכלבו דכיון דלא יצא ראשו או רובו לא חל עליה קדושת בכור ונפטרה מן הבכורה לכשתלד פעם אחרת אין חשוב האחרון בכור : איתמר יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים ישראל מכרו לעובד כוכבים לפי שראה שלא יצא מתחלה רובו וחזר ויצא שליש אחר הרי רובו: רב הונא לטעמיה דאמר למפרע הוא קדוש. כלומר הבכור כשהוא קדוש מתחלתו חשבינן הקדושה והאי נמי מתחלתו חשבינן ליה וכיון דתחלתו לא יצא דרך רחם לא חל קדושה עליה : וצריכי דאי אשמעינן בהא כו'. כלומר אי אשמעינן ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים בהא אמר רב הונא למפרע קדוש דאי אמר מכאן ולהבא קדוש אתי לקולא דהוה אמרינן מאי דזבין שפיר זבין אבל ביצא שליש דרך דופן ושני שלישין דרך רחם דאי אמר למפרע קדוש לקולא הוא אימא מודי לרבה דמיכן ולהבא קדוש :

ואי

א) נראה דצ"ל דתמורה אינה נוהגת באיברים משום דאיתקש למעשר